

Χάνα Άρεντ
Εμείς οι πρόσφυγες

Μετάφραση: Κώστας Δεσποινιάδης

ΕΝΔΥΜΙΩΝ

Κυκλοφόρησε το 1943 σε ένα μικρό εβραϊκό περιοδικό, το
The Menorah Journal. Η μετάφραση από το 13ο τεύχος
του Τετραδίου Ολικής Αντιπαράθεσης, ΠΑΝΟΠΤΙΚΟΝ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Συνεπώς, αντικαταστήστε αν θέλετε αυτό που
ήδη ανεβάσατε με αυτό που επισυνάπτω (είναι η
"σωστή" βερσιόν, όπως δημοσιεύτηκε στο περιοδικό
Πανοπτικόν και κυκλοφορεί τώρα πια σε βιβλίο από
τις Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου - που έχουν πάρει
τα δικαιώματα του κειμένου της Άρεν

Το βιβλίο για όποιον επιθυμεί να το αγοράσει

Εμείς οι πρόσφυγες

Τρία κείμενα

Συγγραφείς: Χάνα Άρεντ - Giorgio Agamben -
Enzo Traverso

Εκδότης: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου

Μετάφραση: Νίκος Κούρκουλος - Λίης Γαβριηλίδης
- Κώστας Δεσποινιάδης

Επιμέλεια: Νίκος Κούρκουλος

Σελίδες: 120

ISBN: 9786185118105

Ημ. Έκδοσης: 16/07/2015

Χάνα Άρεντ

Εμείς οι πρόσφυγες

Μετάφραση: Κώστας Δεσποινιάδης

Ενδυμίωv

Κατά πρώτο λόγο, δεν μας αρέσει να μας αποκαλούνε «πρόσφυγες». Εμείς μεταξύ μας αποκαλούμαστε «νεοφερμένοι» ή «μετανάστες». Οι εφημερίδες μας είναι εφημερίδες για «γερμανόφωνους Αμερικανούς» και απ' όσο ξέρω, τα άτομα που διώχθηκαν από τον Χίτλερ δεν έχουν ιδρύσει και ουδέποτε ιδρύσανε κάποιον σύλλογο που ο τίτλος του να υποδηλώνει ότι τα μέλη του ήταν «πρόσφυγες».

Πρόσφυγας ήταν το άτομο που αναγκαζόταν να αναζητήσει άσυλο εξαιτίας κάποιας πράξης που διέπραξε ή εξαιτίας κάποιας πολιτικής απόφασης που είχε. Λοιπόν, είναι αλήθεια ότι αναζητούμε άσυλο· αλλά δεν έχουμε διαπράξει καμία πράξη και οι περισσότεροι από εμάς ποτέ δεν ονειρεύτηκαν να έχουν κάποια ριζοσπαστική πολιτική άποψη. Με εμάς το νόημα του όρου πρόσφυγας έχει αλλάξει. Τώρα «πρόσφυγες» είναι εκείνοι από εμάς που ήταν τόσο άτυχοι ώστε να φτάσουν σε μια καινούργια χώρα δίχως καθόλου οικονομικούς πόρους και πρέπει να βοηθηθούν από τις επιτροπές προσφύγων.

Προτού ξεσπάσει αυτός ο πόλεμος, ήμασταν ακόμα πιο ευαίσθητοι όταν μας αποκαλούσαν πρόσφυγες. Κάναμε ό,τι καλύτερο μπορούσαμε για να αποδείξουμε στους άλλους ανθρώπους ότι ήμασταν απλώς κανονικοί μετανάστες. Διακηρύσσαμε ότι είχαμε αναχωρήσει

οικεία βουλήσει για χώρες της επιλογής μας, και αρνούμασταν ότι η κατάσταση μας είχε οποιαδήποτε σχέση με «τα αποκαλούμενα εβραϊκά προβλήματα». Ναι, ήμασταν «μετανάστες» ή «νεοφερμένοι» που αφήσαμε τη χώρα μας επειδή ένα ωραίο πρωί δεν μας έκανε άλλο πια, ή απλώς για λόγους οικονομικούς. Θέλαμε να ξαναφτιάξουμε τις ζωές μας, αυτό ήταν όλο. Για να ξαναφτιάξει κανείς τη ζωή του πρέπει να είναι δυνατός και αισιόδοξος. Έτσι κι εμείς είμαστε πολύ αισιόδοξοι.

Η αισιοδοξία μας, πράγματι, είναι αξιοθαύμαστη, ακόμα κι αυτό το λέμε εμείς. Η ιστορία του αγώνα μας έγινε τελικά γνωστή. Χάσαμε το σπίτι μας, που σημαίνει ότι χάσαμε την οικειότητα της καθημερινής ζωής. Χάσαμε το επάγγελμά μας, που σημαίνει ότι χάσαμε την αυτοπεποίθηση ότι είχαμε κάποια χρησιμότητα σε αυτόν τον κόσμο. Χάσαμε τη γλώσσα μας, που σημαίνει ότι χάσαμε τη φυσικότητα των αντιδράσεών μας, την απλότητα των χειρονομιών μας, την απρόσκοπτη έκφραση συναισθημάτων. Αφήσαμε τους συγγενείς μας στα πολωνικά γκέτο και οι καλύτεροί μας φίλοι σκοτώθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, που σημαίνει ότι διαρρήχθηκαν οι ιδιωτικές μας ζωές.

Μολαταύτα, απ' τη στιγμή που σωθήκαμε –κι οι περισσότεροι από εμάς έπρεπε να σωθούν αρκετές

φορές- αρχίσαμε τις καινούργιες μας ζωές και προσπαθήσαμε να ακολουθήσουμε όσο πιο πιστά μπορούσαμε όλες τις καλές συμβουλές που μας έδωσαν οι σωτήρες μας. Μας είπαν να ξεχάσουμε και ξεχάσαμε γρηγορότερα από όσο θα μπορούσε οποιοσδήποτε να φανταστεί. Με φιλικό τρόπο μάς υπενθύμιζαν ότι η καινούργια χώρα θα γίνει ένα καινούργιο σπίτι για μας και έπειτα από τέσσερις εβδομάδες στη Γαλλία ή έξι εβδομάδες στην Αμερική, παριστάναμε τους Γάλλους ή τους Αμερικανούς. Οι πιο αισιόδοξοι εξ ημών θα πρόσθεταν ότι ολόκληρη η προηγούμενη ζωή τους είχε περάσει σε ένα είδος ασυνείδητης εξορίας και μόνο η καινούργια τους πατρίδα τους δίδαξε πώς πραγματικά μοιάζει ένα σπίτι. Είναι αλήθεια ότι μερικές φορές εγείρουμε ενστάσεις όταν μας λένε να ξεχάσουμε την προηγούμενη δουλειά μας και τα προηγούμενα ιδανικά μας είναι συνήθως δύσκολο να τα πετάξουμε αν διακυβεύεται το κοινωνικό μας πρότυπο. Με τη γλώσσα, ωστόσο, δεν αντιμετωπίζουμε καμία δυσκολία: έπειτα από έναν μόνο χρόνο οι αισιόδοξοι είναι πεπεισμένοι ότι μιλάνε τα αγγλικά σαν να ήταν η μητρική τους γλώσσα και έπειτα από δύο χρόνια ορκίζονται σοβαρά ότι μιλάνε τα αγγλικά καλύτερα από οποιαδήποτε άλλη γλώσσα – τα γερμανικά μόλις που τα θυμούνται. Προκειμένου να ξεχάσουμε ακόμα πιο αποτελεσματικά

μάλλον αποφεύγουμε οποιαδήποτε νύξη για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης ή τα στρατόπεδα εγκλεισμού τα οποία γνωρίσαμε σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες – θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως απαισιοδοξία ή έλλειψη αυτοπεποίθησης στη νέα μας πατρίδα. Εκτός αυτού, πόσες φορές δεν έχουμε ακούσει ότι κανείς δεν θέλει να ακούει για όλα αυτά: η κόλαση δεν είναι μια θρησκευτική δοξασία ή μια φαντασίωση, αλλά κάτι εξίσου αληθινό με τα σπίτια, τις πέτρες και τα δέντρα. Προφανώς, κανείς δεν θέλει να ξέρει ότι η σύγχρονη ιστορία έχει δημιουργήσει ένα καινούργιο είδος ανθρώπων όντων – αυτό το είδος που κλείνεται στα στρατόπεδα συγκέντρωσης από τους εχθρούς του και στα στρατόπεδα εγκλεισμού από τους φίλους του. Ακόμα και μεταξύ μας δεν μιλάμε για αυτό το παρελθόν. Αντ’ αυτού, έχουμε βρει τον τρόπο μας να διαχειριστούμε ένα αβέβαιο μέλλον. Απ’ τη στιγμή που όλοι κάνουν σχέδια, εύχονται και ελπίζουν, το ίδιο κάνουμε κι εμείς. Ωστόσο, εκτός από αυτές τις γενικές ανθρώπινες συμπεριφορές, προσπαθούμε να τακτοποιήσουμε το μέλλον περισσότερο επιστημονικά. Μετά από τόση κακοτυχία θέλουμε αναμφίβολα μια διέξοδο. Συνεπώς, αφήνουμε πίσω μας τη γη με όλες της τις αβεβαιότητες και στρέφουμε το βλέμμα μας στον ουρανό. Τα άστρα –κι όχι οι εφημερίδες–

θα μας πούνε πότε θα ηττηθεί ο Χίτλερ και πότε θα γίνουμε Αμερικανοί πολίτες. Θεωρούμε τα άστρα πιο αξιόπιστους συμβούλους απ' ό,τι όλους τους φίλους μας· από τα άστρα μαθαίνουμε πότε θα δειπνήσουμε με τους ευεργέτες μας καθώς και ποια μέρα θα έχουμε την καλύτερη ευκαιρία για να συμπληρώσουμε ένα από αυτά τα αμέτρητα ερωτηματολόγια που συνοδεύουν τις τωρινές μας ζωές. Μερικές φορές δεν στηριζόμαστε ούτε στ' άστρα, αλλά μάλλον στις γραμμές των χεριών ή στα σημάδια του γραφικού μας χαρακτήρα. Έτσι μαθαίνουμε λιγότερα για τα πολιτικά γεγονότα αλλά περισσότερο για τους αγαπητούς εαυτούς μας, έστω κι αν η ψυχανάλυση είναι κάπως ντεμοντέ. Οι ευτυχισμένες εποχές κατά τις οποίες βαριεστημένες κυρίες και κύριοι της καλής κοινωνίας συζητούσαν για τις χαριτωμένες αταξίες των παιδικών τους χρόνων, έχουν παρελθεί. Δεν θέλουν πια ιστορίες με φαντάσματα· οι πραγματικές εμπειρίες τους κάνουν να ανατριχιάζουν. Δεν υπάρχει πλέον καμιά ανάγκη να μας μαγεύει το παρελθόν· υπάρχει αραιή μαγεία στην πραγματικότητα. Έτσι, παρά την ειλικρινή αισιοδοξία μας, χρησιμοποιούμε κάθε είδους μαγικά κόλπα για να κάνουμε τα πνεύματα του μέλλοντος να εμφανιστούν.

Δεν ξέρω ποιες αναμνήσεις και ποιες σκέψεις κατοικούν κάθε βράδυ στα όνειρά μας. Δεν τολμώ να ζητήσω

πληροφορίες, δεδομένου ότι κι εγώ υπήρξα μάλλον αισιόδοξη. Μερικές φορές όμως φαντάζομαι ότι τουλάχιστον τα βράδια σκεφτόμαστε τον θάνατό μας ή ότι θυμόμαστε τα ποιήματα που κάποτε αγαπήσαμε. Θα μπορούσα ακόμα και να καταλάβω πώς οι φίλοι μας της Δυτικής Ακτής, κατά τη διάρκεια της απαγόρευσης κυκλοφορίας, έχουν τέτοιες περίεργες απόψεις όπως το να πιστεύουν ότι όχι μόνο είμαστε «αυριανοί πολίτες» αλλά τωρινοί «εχθρικοί αλλοδαποί». Υπό το φως της ημέρας, φυσικά, «από τεχνικής απόψεως» γινόμαστε μόνο εχθρικοί αλλοδαποί – όλοι οι πρόσφυγες το ξέρουν αυτό. Αλλά όταν τεχνικοί λόγοι σε εμπόδιζαν να βγεις από το σπίτι τις βραδινές ώρες, σίγουρα δεν ήταν εύκολο να αποφύγεις σκοτεινές σκέψεις για τη σχέση τεχνικότητας και πραγματικότητας.

Όχι, κάτι δεν πάει καλά με την αισιοδοξία μας. Υπάρχουν ανάμεσά μας εκείνοι οι ιδιόρρυθμοι αισιόδοξοι άνθρωποι που, έχοντας κάνει πολλές αισιόδοξες ομιλίες, επιστρέφουν στο σπίτι και ανάβουν το γκάζι ή χρησιμοποιούν τον ουρανοξύστη με έναν αρκετά αναπάντεχο τρόπο. Φαίνεται ότι αυτοί αποδεικνύουν ότι η δεδηλωμένη μας ευθυμία βασίζεται σε μια επικίνδυνη ετοιμότητα για θάνατο. Αναθρεμμένοι με την πεποίθηση ότι η ζωή είναι το υψηλότερο αγαθό και ο θάνατος ο μεγαλύτερος τρόμος, γινόμαστε μάρτυρες

και θύματα χειρότερων φρικαλεοτήτων απ' ό,τι ο θάνατος – δίχως να είμαστε ικανοί να ανακαλύψουμε ένα υψηλότερο ιδανικό απ' τη ζωή. Έτσι, μολονότι ο θάνατος χάνει για εμάς τη φρίκη του, δεν γινόμαστε ούτε πρόθυμοι ούτε ικανοί να ρισκάρουμε τη ζωή μας για κάποιον σκοπό. Οι πρόσφυγες, αντί να παλέψουν –ή να σκεφτούνε πώς θα μπορέσουμε να παλέψουν– συνηθίζουν να εύχονται το θάνατο συγγενών και φίλων· αν κάποιος πεθάνει, φανταζόμαστε με χαρά όλα τα βάσανα από τα οποία γλύτωσε. Τελικά, πολλοί από εμάς καταλήγουν να εύχονται ότι κι εμείς, επίσης, θα μπορούσαμε να γλυτώσουμε από ορισμένα βάσανα, και ενεργούν αναλόγως.

Από το 1938 –από την εισβολή του Χίτλερ στην Αυστρία– έχουμε δει πόσο γρήγορα η εύγλωττη αισιοδοξία μπορεί να μετατραπεί σε άφωνη απαισιοδοξία. Καθώς περνά ο καιρός, τα πράγματα γίνονται χειρότερα – γινόμαστε ακόμα πιο αισιόδοξοι και ρέπουμε ακόμα περισσότερο προς την αυτοκτονία. Οι Εβραίοι της Αυστρίας υπό τον Schuschnigg ήταν τόσο εύθυμοι λαός που τους θαύμαζαν όλοι οι αμερόληπτοι παρατηρητές. Ήταν αρκετά υπέροχο το πόσο βαθιά πεπεισμένοι ήταν ότι τίποτα κακό δεν μπορούσε να τους συμβεί. Όταν όμως τα γερμανικά στρατεύματα εισέβαλαν στη χώρα και οι μη Εβραίοι γείτονες άρχισαν ταραχές στα εβραϊκά

σπίτια, οι Αυστριακοί Εβραίοι άρχισαν να αυτοκτονούν. Σε αντίθεση με το τι γίνεται στις άλλες αυτοκτονίες, οι φίλοι μας δεν άφηναν καμιά εξήγηση για την πράξη τους, καμιά κατηγορία, καμιά καταγγελία εναντίον ενός κόσμου που εξαναγκάζει έναν απελπισμένο άνθρωπο να μιλά και να ενεργεί εύθυμα ακόμα και στην τελευταία του μέρα. Τα σημειώματα που άφησαν αυτοί οι άνθρωποι είναι συμβατικά, ανούσια ντοκουμέντα. Έτσι, οι επικήδεις που κάνουμε πάνω απ' τους ανοιχτούς τους τάφους είναι σύντομοι, αμήχανοι και πολύ αισιόδοξοι. Κανείς δεν νοιάζεται για τα κίνητρα: φαίνεται ότι είναι ξεκάθαρα σε όλους μας.

Μιλώ για μη δημοφιλή γεγονότα και τα πράγματα γίνονται χειρότερα απ' το ότι για να αποδείξω αυτά που λέω δεν χρησιμοποιώ τα μόνα επιχειρήματα που εντυπωσιάζουν τους σύγχρονους ανθρώπους – αριθμούς. Ακόμα κι αυτοί οι Εβραίοι που αρνούνται μανιωδώς την ύπαρξη του εβραϊκού λαού μάς δίνουν μια αρκετά μεγάλη πιθανότητα επιβίωσης σε ό,τι έχει να κάνει με αριθμούς – πώς αλλιώς θα μπορούσαν να αποδείξουν ότι μόνο λίγοι Εβραίοι είναι εγκληματίες και ότι πολλοί Εβραίοι σκοτώνονται σαν καλοί πατριώτες σε καιρό πολέμου; Παρά την προσπάθειά τους να περισώσουν τη στατιστική ζωή του εβραϊκού λαού, ξέρουμε ότι οι

Εβραίοι είχαν το μικρότερο ποσοστό αυτοκτονιών ανάμεσα σε όλα τα πολιτισμένα έθνη. Είμαι αρκετά βέβαιη ότι αυτοί οι αριθμοί δεν ισχύουν πια, αλλά δεν μπορώ να το αποδείξω με καινούργια αριθμούς, μολονότι μπορώ με βεβαιότητα να το αποδείξω με βάση καινούργιες εμπειρίες. Αυτό μπορεί να αρκεί στις σιεπτικιστικές εκείνες ψυχές που ποτέ δεν ήταν αρκετά πεπεισμένες ότι το μέγεθος του κρανίου κάποιου δίνει ακριβή ιδέα και για το περιεχόμενό του, ή ότι οι στατιστικές του εγκλήματος δείχνουν τον ακριβή βαθμό των εθνικών ηθών. Εν πάση περιπτώσει, οπουδήποτε κι αν ζουν σήμερα οι Ευρωπαίοι Εβραίοι, δεν συμπεριφέροντε πλέον σύμφωνα με στατιστικούς νόμους. Οι αυτοκτονίες δεν συμβαίνουν μόνο μεταξύ των πανικόβλητων ανθρώπων στο Βερολίνο και τη Βιέννη, στο Βουκουρέστι ή το Παρίσι, αλλά και στη Νέα Υόρκη και το Λος Άντζελες, το Μπουένος Άιρες και το Μοντεβιδέο.

Από την άλλη, έχουν αναφερθεί λίγες αυτοκτονίες στα γκέτο και στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Στην πραγματικότητα διαθέτουμε ελάχιστες ή καθόλου αναφορές από την Πολωνία, είμαστε όμως αρκετά καλά πληροφορημένοι για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Γαλλίας και της Γερμανίας. Στο στρατόπεδο του Gurs, για παράδειγμα, όπου είχα την ευκαιρία

να περάσω κάποιον καιρό, μόνο μια φορά άκουσα για αυτοκτονία, και αυτό αφορούσε μια πρόταση για ομαδική αυτοκτονία, προφανώς ένα είδος διαμαρτυρίας προκειμένου να ενοχληθούν οι Γάλλοι. Όταν κάποιος από εμάς παρατήρησαν ότι έχουμε μεταφερθεί εκεί “για να πεθάνουμε” σε κάθε περίπτωση, η γενική διάθεση άλλαξε ξαφνικά και μετατράπηκε σε ένα φλογερό θάρρος για ζωή. Η κοινή γνώμη υποστήριζε ότι κάποιος έπρεπε να είναι αφύσικα αντικοινωνικός και αδιάφορος για όσα συμβαίνουν αν μπορούσε ακόμη να ερμηνεύει ολόκληρο το περιστατικό ως προσωπική και ατομική κακοτυχία και, αναλόγως, να θέσει τέρμα στη ζωή του ατομικά και προσωπικά. Αλλά οι ίδιοι άνθρωποι, καθώς επέστρεφαν στις ατομικές τους ζωές, κι έρχονταν αντιμέτωποι με φαινομενικά ατομικά προβλήματα, στρέφονταν και πάλι σε αυτή την παράλογη αισιοδοξία η οποία γεινιάζει με την απελπισία.

Είμαστε οι πρώτοι μη θρησκευόμενοι Εβραίοι που διώκονται – και είμαστε οι πρώτοι που, στο έσχατο σημείο, απαντάμε με αυτοκτονία. Ίσως να έχουν δίκαιο οι φιλόσοφοι που διδάσκουν ότι η αυτοκτονία είναι η καλύτερη και υπέρτατη εγγύηση της ανθρώπινης ελευθερίας: μπορεί να μην είμαστε ελεύθεροι να δημιουργήσουμε τις ζωές μας και τον κόσμο στον οποίο ζούμε, μολαταύτα είμαστε ελεύθεροι να χάσουμε τη

ζωή μας και να εγκαταλείψουμε τον κόσμο. Ασφαλώς, οι ευσεβείς Εβραίοι δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν αυτή την αρνητική αλήθεια: αντιλαμβάνονται την αυτοκτονία ως φόνο, δηλαδή ως καταστροφή αυτού που ο άνθρωπος δεν μπορεί ποτέ να φτιάξει, παρέμβαση στα δικαιώματα του Δημιουργού. Adonai Nathan veadonai lakach («Κύριος έδωκεν κύριος και αφήρεσεν»)· και θα πρόσθεταν: baruch shem adonai («ευλογημένο να είναι το όνομα του Κυρίου»). Για αυτούς η αυτοκτονία, όπως κι ο φόνος, είναι μια βλάσφημη επίθεση στη δημιουργία ως σύνολο. Ο άνθρωπος που σκοτώνει τον εαυτό του υποστηρίζει ότι η ζωή δεν αξίζει να την ζεις κι ο κόσμος δεν αξίζει να του προσφέρει άσυλο.

Κι όμως, οι αυτοκτόνοι μας δεν είναι τρελοί επαναστάτες που εκτοξεύουν προκλήσεις κατά της ζωής και του κόσμου, που προσπαθούν σκοτώνοντας τους εαυτούς του να σκοτώσουν ολόκληρο το σύμπαν. Η αυτοκτονία τους είναι ένας αθόρυβος και σεμνός τρόπος εκμηδένισης· φαίνεται να απολογούνται για τη βίαιη λύση που βρήκαν για τα προσωπικά τους προβλήματα. Κατά τη γνώμη τους, γενικά, τα πολιτικά γεγονότα δεν έχουν καμία σχέση με την ατομική τους μοίρα· είτε σε καλές είτε σε κακές εποχές, αυτοί πιστεύουν αποκλειστικά στη δική τους προσωπικότητα. Τώρα θεωρούν ότι έχουν μέσα τους κάποιες μυστηριώδεις ανεπάρκειες

που δεν τους επιτρέπουν να προχωρήσουν. Έχοντας νιώσει από τα παιδικά τους χρόνια ότι δικαιούνται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό επίπεδο, φαίνονται αποτυχημένοι στα δικά τους μάτια αν αυτό το επίπεδο δεν μπορεί πια να διατηρηθεί. Η αισιοδοξία τους είναι η μάταιη προσπάθειά τους να κρατήσουν το κεφάλι τους έξω απ' το νερό. Πίσω από αυτή τη βιτρίνα ευδιαθεσίας, παλεύουν συνεχώς με την απελπισία. Τελικά, πεθαίνουν από ένα είδος εγωισμού.

Αν σωθούμε, αισθανόμαστε ταπεινωμένοι, και αν κάποιος μας βοηθήσει αισθανόμαστε εξευτελισμένοι. Αγωνιζόμαστε σαν τρελοί για την ατομική μας ύπαρξη με ξεχωριστά πεπρωμένα ο ένας απ' τον άλλον, εφόσον φοβόμαστε να γίνουμε μέρος της θλιβερής εκείνης πληθώρας ζητιάνων την οποία εμείς, όντας πολλοί από εμάς πρώην φιλόκληροι, θυμόμαστε πολλοί καλά. Όπως ακριβώς κάποτε δεν μπορέσαμε να καταλάβουμε ότι ο ονομαζόμενος ζητιάνος ήταν ένα σύμβολο της Εβραϊκής μοίρας και όχι ένας χαζός, έτσι και σήμερα δεν αισθανόμαστε ότι πρέπει να φανούμε αλληλέγγυοι προς τους Εβραίους· δεν μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε ότι εμείς από μόνοι μας δεν έχουμε και τόση πολλή σημασία, όση ολόκληρος ο Εβραϊκός λαός. Μερικές φορές αυτή η έλλειψη κατανόησης έχει ενισχυθεί ισχυρά από τους προστάτες μας. Έτσι, θυμάμαι έναν σκηνοθέτη

στο Παρίσι που επιδιόταν σε μεγάλες αγαθοεργίες ο οποίος, κάθε φορά που λάμβανε μια κάρτα από έναν Γερμανοεβραίο διανοούμενο με το αναπόφευκτο «Δρ.» πάνω σε αυτήν, συνήθιζε να φωνάζει δυνατά: «Κύριε Δόκτωρ, Κύριε Δόκτωρ, Κύριε Ζητιάνε, Κύριε Ζητιάνε!»

Το συμπέρασμα που εξήγαμε από τέτοιες δυσάρεστες εμπειρίες ήταν αρκετά απλό. Δεν μας ικανοποιούσε πια το να είμαστε διδάκτορες φιλοσοφίας και μαθαίναμε ότι προκειμένου να χτίσει κανείς μια καινούργια ζωή, θα έπρεπε πρώτα να βελτιώσει την προηγούμενη. Μάλιστα επινοήθηκε κι ένα ωραίο παραμύθι για να περιγράψει τη συμπεριφορά μας: ένας παραμελημένος έμιγτέ σκύλος ράτσας ντάσχουντ, μέσα στη θλίψη του, άρχισε να λέει: «Κάποτε, όταν ήμουν σκύλος (ράτσας) Αγίου Βερνάρδου...»

Οι καινούργιοι μας φίλοι, μάλλον συνεπαρμένοι από τόσους πολλούς σταρ και διάσημους ανθρώπους, δύσκολα καταλαβαίνουν ότι στη βάση όλων μας των περιγραφών για τα περασμένα μεγαλεία βρίσκεται μια ανθρώπινη αλήθεια: κάποτε ήμασταν κάποιιοι για τους οποίους νοιάζονταν οι άνθρωποι, μας αγαπούσαν οι φίλοι μας και οι ιδιοκτήτες των σπιτιών μας ήξεραν ότι πληρώναμε το νοίκι κανονικά. Κάποτε μπορούσαμε να αγοράσουμε το φαγητό μας και να ανέβουμε

στον υπόγειο σιδηρόδρομο δίχως να μας πούνε ότι είμαστε ανεπιθύμητοι. Γίναμε λίγο υστερικοί όταν οι δημοσιογράφοι άρχισαν να μας παρατηρούν και να μας λένε δημόσια να σταματήσουμε να είμαστε αηδιαστικοί όταν ψωνίζουμε ψωμί και γάλα. Αναρωτιόμαστε πώς μπορεί να γίνει αυτό· είμαστε ήδη τόσο αξιοκατάκριτα προσεκτικοί σε κάθε στιγμή της καθημερινής ζωής μας στην προσπάθειά μας να αποτρέψουμε οποιονδήποτε απ' το να μαντέψει ποιοι είμαστε, τι είδους διαβατήριο έχουμε, πού συμπληρώθηκαν τα πιστοποιητικά γέννησής μας – και ότι δεν αρέσουμε στον Χίτλερ. Κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε για να χωρέσουμε σε έναν κόσμο όπου πρέπει, κατά κάποιον τρόπο, να φυλάγεται πολιτικά ακόμα κι όταν αγοράζεις φαγητό. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, το σκυλί του Αγίου Βερνάρδου όλο και μεγαλώνει. Δεν θα ξεχάσω ποτέ εκείνον τον νεαρό που, όταν περίμεναν να αποδεχτεί ένα συγκεκριμένο είδος δουλειάς, είπε αναστενάζοντας: «Δεν ξέρετε σε ποιον μιλάτε· ήμουν διευθυντής τομέα στο Karstadt [ένα μεγάλο εμπορικό πολυκατάστημα στο Βερολίνο]». Υπάρχει όμως κι η βαθιά απελπισία των μεσηλίκων ανδρών που, έπειτα από αμέτρητες μετακινήσεις σε διαφορετικές επαρχίες προκειμένου να σωθούν, τελικά αναφωνούν, «κάνεις εδώ δεν ξέρει ποιος είμαι!». Απ' τη στιγμή που κανένας δεν θα του

συμπεριφερθεί ως αξιοπρεπές ανθρώπινο ον, αρχίζει να στέλνει τηλεγραφήματα σε σπουδαίες προσωπικότητες και στους μεγάλους συγγενείς του. Γρήγορα μαθαίνει ότι σε αυτόν τον τρελό κόσμο είναι πολύ πιο εύκολο να γίνεις αποδεκτός ως ένας «σπουδαίος άνθρωπος» παρά ως ένα απλό ανθρώπινο ον.

Όσο λιγότερο είμαστε ελεύθεροι να αποφασίσουμε ποιοι είμαστε ή να ζήσουμε όπως θέλουμε τόσο περισσότερο προσπαθούμε να παρουσιάσουμε ένα προσωπείο, να κρύψουμε τα γεγονότα και να παίζουμε ρόλους. Μας εξόρισαν από τη Γερμανία επειδή ήμασταν Εβραίοι. Αλλά μόλις περάσαμε τη γραμμή των συνόρων με τη Γαλλία μετατραπήκαμε σε boches. Μας είπαν μάλιστα ότι πρέπει να αποδεχτούμε αυτό τον χαρακτηρισμό αν πραγματικά ήμασταν αντίθετοι στις φυλετικές θεωρίες του Χίτλερ. Για επτά χρόνια παίζαμε τον γελοίο ρόλο του να προσπαθούμε να γίνουμε Γάλλοι – τουλάχιστον, επίδοξοι πολίτες· παρόλα αυτά, με το ξέσπασμα του πολέμου φυλακιστήκαμε ως boches. Στο μεταξύ, ωστόσο, οι περισσότεροι από εμάς είχαν γίνει τόσο νομιμόφρονες Γάλλοι ώστε δεν μπορούσαμε να αμφισβητήσουμε ούτε ένα κυβερνητικό διάταγμα· έτσι, δηλώναμε ότι ήταν σωστό που μας είχαν έγκλειστους. Ήμασταν οι πρώτοι εθελοντές φυλακισμένοι της

ιστορίας. Αφότου εισέβαλαν οι Γερμανοί στη χώρα, η γαλλική κυβέρνηση έπρεπε απλώς να αλλάξει τη φιρμα· αρχικά είχαμε φυλακιστεί επειδή ήμασταν Γερμανοί, τώρα δεν μας αποφυλάκιζαν επειδή ήμασταν Εβραίοι. Η ίδια ιστορία επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά σε ολόκληρο τον πλανήτη. Στην Ευρώπη οι Ναζί δήμευσαν τις περιουσίες μας· στη Βραζιλία όμως έπρεπε να πληρώσουμε το 30% των εισοδημάτων μας, όπως τα περισσότερα αφοσιωμένα μέλη του Bund der Auslandsdeutschen. Στο Παρίσι δεν μπορούσαμε να βγούμε από τα σπίτια μας μετά τις οχτώ, επειδή ήμασταν Εβραίοι· στο Λος Άντζελες όμως ήμασταν υπό περιορισμό γιατί ήμασταν «εχθρικοί ξένοι». Η ταυτότητά μας αλλάζει τόσο συχνά ώστε κανείς δεν μπορεί να βρει ποιοι πραγματικά είμαστε.

Δυστυχώς, τα πράγματα δεν είναι καλύτερα όταν συναντιόμαστε με Εβραίους. Οι Εβραίοι της Γαλλίας ήταν απολύτως πεπεισμένοι ότι όλοι οι Εβραίοι που είχαν καταγωγή από τις πέραν του Ρήνου περιοχές ήταν αυτό που λέγανε Polaks – αυτό δηλαδή που οι Γερμανοί Εβραίοι αποκαλούν Ostjuden. Αυτοί οι Εβραίοι όμως που πραγματικά κατάγονταν από την Ανατολική Ευρώπη δεν θα μπορούσαν να συμφωνήσουν με τους Γάλλους αδελφούς τους και μας αποκαλούν Jaekes. Οι γιοι αυτών – η δεύτερη γενιά που έχει γεννηθεί στη Γαλλία

και είναι ήδη δεόντως αφομοιωμένοι- ασπάζονται την άποψη των Γαλλοεβραίων των ανώτερων τάξεων. Έτσι, μέσα στην ίδια οικογένεια, μπορεί να σε αποκαλεί Jaescke ο πατέρας και Polak ο γιος.

Μετά το ξέσπασμα του πολέμου και την καταστροφή που υπέστη ο Ευρωπαϊκός Εβραϊσμός, το απλό γεγονός του να είσαι πρόσφυγας απέτρεπε τον συγχρωτισμό με την ντόπια εβραϊκή κοινωνία, και οι όποιες εξαιρέσεις απλώς επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Αυτοί οι άγραφοι κοινωνικοί νόμοι, μολονότι ποτέ δεν αναγνωρίστηκαν δημοσίως, είχαν τη μεγάλη υποστήριξη της κοινής γνώμης. Και μια τέτοια σιωπηλή γνώμη και πρακτική είναι περισσότερο σημαντική για τις καθημερινές μας ζωές από όλες τις επίσημες εξαγγελίες φιλοξενίας και καλής διάθεσης.

Ο άνθρωπος είναι ένα κοινωνικό ζώο και η ζωή δεν εύκολη γι' αυτόν όταν κόβονται οι κοινωνικοί δεσμοί. Τα ηθικά πρότυπα τηρούνται πιο εύκολα μέσα στη δομή της κοινωνίας. Πολύ λίγα άτομα έχουν τη δύναμη να διατηρήσουν την ακεραιότητά τους αν η κοινωνική, πολιτική και νομική τους θέση είναι εντελώς συγκεχυμένη. Μη έχοντας το κουράγιο να παλέψουμε για κάποια αλλαγή της κοινωνικής και νομικής μας θέσης, αντ' αυτού, πολλοί από εμάς, έχουμε αποφασίσει να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε ταυτότητα. Και

τούτη η περιεργή συμπεριφορά κάνει τα πράγματα πολύ χειρότερα. Η σύγχυση μέσα στην οποία ζούμε είναι εν μέρει δικό μας έργο.

Κάποια μέρα κάποιος θα γράψει την αληθινή ιστορία της μετανάστευσης των Εβραίων από τη Γερμανία και θα πρέπει να αρχίσει με μια περιγραφή αυτού του κ. Coehn από το Βερολίνο, που πάντα ήταν 150% Γερμανός, ένας Γερμανός υπερπατριώτης. Το 1933 ο κ. Coehn βρήκε καταφύγιο στην Πράγα και πολύ γρήγορα έγινε ένας πεπεισμένος Τσέχος πατριώτης – τόσο πιστός και τόσο αληθινός Τσέχος πατριώτης όσο ήταν και Γερμανός πατριώτης. Ο καιρός περνούσε και γύρω στο 1937 η Τσέχικη κυβέρνηση, ευρισκόμενη ήδη κάτω από κάποια ναζιστική πίεση, άρχισε να εξορίζει τους εβραίους πρόσφυγές της, αφηφώντας το γεγονός ότι αυτοί αισθάνονταν τόσο ισχυρά επίδοξοι τσέχοι πολίτες. Έπειτα ο κ. Coehn μας πήγε στη Βιέννη για να προσαρμοστεί κανείς εκεί απαιτούνταν ένας σαφής αυστριακός πατριωτισμός. Η γερμανική εισβολή ανάγκασε τον κ. Coehn να φύγει από αυτή τη χώρα. Έφτασε στο Παρίσι σε μια κακή εποχή και δεν έλαβε ποτέ κανονική άδεια παραμονής. Έχοντας αποκτήσει ήδη μια μεγάλη ικανότητα στο να τρέφει ευσεβείς πόθους, αρνήθηκε να πάρει στα σοβαρά τα απλά διοικητικά μέτρα, πεπεισμένος ότι θα περάσει

το υπόλοιπο της ζωής του στη Γαλλία. Συνεπώς, προετοιμάζε την προσαρμογή του στο Γαλλικό έθνος ταυτιζόμενος με τον πρόγονό «μας» Vercingétorix [Σ.τ.μ.]. Νομίζω πως είναι καλύτερα να μην επειταθώ στις επιπλέον ιστορίες του κ. Cohn. Εφόσον ο κ. Cohn δεν μπορεί να γίνει αυτό που πραγματικά είναι, Εβραίος, κανείς δεν μπορεί να προείπει όλες τις παλαβές αλλαγές τις οποίες θα υποστεί.

Ένας άνθρωπος που θέλει να χάσει τον εαυτό του ανακαλύπτει, πράγματι, τις πιθανότητες της ανθρώπινης ύπαρξης, που είναι άπειρες, τόσο άπειρες όσο και η δημιουργία. Όμως η εκ νέου απόκτηση μιας καινούργιας προσωπικότητας είναι τόσο δύσκολη –και τόσο απέλπιδη– όσο μια νέα δημιουργία του κόσμου. Ό,τι κι αν κάνουμε, ό,τι κι αν παριστάνουμε πως είμαστε, δεν αποκαλύπτουμε τίποτα άλλο παρά την παράλογη επιθυμία μας να αλλάξουμε, να μην είμαστε Εβραίοι. Όλες οι ενέργειές μας στρέφονται στην επίτευξη αυτού του στόχου: δεν θέλουμε να είμαστε πρόσφυγες, δεδομένου ότι δεν θέλουμε να είμαστε Εβραίοι· προσποιούμαστε ότι είμαστε αγγλόφωνος λαός, δεδομένου ότι οι γερμανόφωνοι μετανάστες των τελευταίων χρόνων είναι σηματοδεδεμένοι ως Εβραίοι· δεν αποκαλούμε τους εαυτούς μας απάτριδες, δεδομένου

ότι η πλειονότητα των απάτριδων στον κόσμο είναι Εβραίοι· θέλουμε να γίνουμε νομιμόφρονες Οττεντότοι, μόνο και μόνο για να κρύψουμε το γεγονός ότι είμαστε Εβραίοι. Δεν τα καταφέρνουμε και δεν μπορούμε να τα καταφέρουμε· κάτω από την «αισιοδοξία» μας μπορεί εύκολα να εντοπίσει κανείς την απεγνωσμένη θλίψη των αφομοιωμένων.

Με εμάς από τη Γερμανία η λέξη «αφομοίωση» παίρνει ένα «βαθύ» φιλοσοφικό νόημα.. Δύσκολα μπορείτε να συνειδητοποιήσετε πόσο σοβαροί ήμασταν σχετικά μ' αυτό. Αφομοίωση δεν σημαίνει την απαραίτητη προσαρμογή στη χώρα όπου έτυχε να γεννηθούμε και στο λαό του οποίου τη γλώσσα έτυχε να μιλάμε. Προσαρμοζόμαστε κατ' αρχήν σε όλα και σε όλους. Αυτή η νοοτροπία μου έγινε κάποτε αρκετά ξεκάθαρη από τα λόγια ενός συμπατριώτη μου ο οποίος, προφανώς, ήξερε πώς να εκφράσει τα συναισθήματά του. Έχοντας μόλις φτάσει στη Γαλλία, ίδρυσε έναν από εκείνους τους συλλόγους προσαρμογής όπου οι Γερμανοεβραίοι διαβεβαίωναν ο ένας τον άλλο ότι είναι ήδη Γάλλοι. Στην πρώτη του ομιλία είπε: «Υπήρξαμε καλοί Γερμανοί στη Γερμανία και συνεπώς θα γίνουμε καλοί Γάλλοι στη Γαλλία.» Το κοινό χειροκρότησε με ενθουσιασμό και κανείς δεν γέλασε: ήμασταν ευτυχησμένοι που μάθαμε πώς να αποδείξουμε τη νομιμοφροσύνη μας.

Αν ο πατριωτισμός ήταν ένα ζήτημα ρουτίνας ή εξάσκησης, θα έπρεπε να είμαστε οι περισσότεροι πατριώτες άνθρωποι στον κόσμο. Ας επιστρέψουμε στον κ. Σοην μας· σίγουρα έχει σπάσει όλα τα ρεκόρ. Είναι αυτός ο ιδανικός μετανάστης που πάντα, και σε κάθε χώρα όπου τον οδηγεί η τρομερή του μοίρα, αμέσως βλέπει και αγαπά τα ντόπια βουνά. Αλλά δεδομένου ότι ο πατριωτισμός δεν θεωρείται ακόμα ένα ζήτημα εξάσκησης, είναι δύσκολο να πείσουμε τους ανθρώπους για την ειλικρίνεια των συνεχόμενων μεταμορφώσεών μας. Αυτός ο αγώνας κάνει τη δική μας κοινωνία τόσο λίγο ανεκτική. Απαιτούμε πλήρη αφομοίωση δίχως τη δικιά μας ομάδα γιατί δεν είμαστε σε θέση να την αποκτήσουμε από τους γηγενείς. Οι γηγενείς αντιμετώπιζομε τόσο παράξενα όντα όπως εμείς, γίνονται καχύποπτοι· από τη δική τους οπτική, κατά κανόνα, θα ήταν κατανοητή μόνο μια αφοσίωση στις παλιές μας πατρίδες. Αυτό καθιστά τη ζωή πολύ πικρή για εμάς. Ενδεχομένως θα ξεφεύγαμε από αυτή την υποψία αν εξηγήσαμε ότι, όντας Εβραίοι, ο πατριωτισμός μας στις αρχικές μας χώρες είχε μια μάλλον αλλόκοτη όψη/ πλευρά. Μολονότι ήταν πράγματι ειλικρινής και βαθιά ριζωμένος. Γράψαμε πολυσέλιδους τόμους για να τον αποδείξουμε· πληρώσαμε μια ολόκληρη γραφειοκρατία για να εξερευνήσει την παλαιότητά του και να τον

εξηγήσει στατιστικά. Είχαμε λόγιους που έγραψαν φιλοσοφικές πραγματείες σχετικά με την αναπόφευκτη αρμονικότητα Εβραίων και Γάλλων, Εβραίων και Γερμανών, Εβραίων και Ούγγρων, Εβραίων και... Η τόσο συχνά αμφισβητούμενη σήμερα νομιμοφροσύνη, έχει πίσω της μακριά ιστορία. Είναι η ιστορία των 150 χρόνων των αφομοιωμένων Εβραίων που κατάφεραν ένα άνευ προηγουμένου επίτευγμα: μολονότι αποδείκνυαν όλη την ώρα την μη Εβραϊκότητά τους, κατάφεραν μολαταύτα να παραμένουν Εβραίοι.

Η απελπισμένη σύγχυση αυτών των περιπλανώμενων Οδυσσέων οι οποίοι, σε αντίθεση με το σπουδαίο πρότυπό τους, δεν ξέρουν ποιοι είναι, εύκολα εξηγείται από την απόλυτη μανία τους να αρνηθούν να κρατήσουν την ταυτότητά τους. Αυτή η μανία είναι πολύ παλιά και δεν αφορά τα 10 τελευταία χρόνια, που αποκάλυψαν τον έντονο παραλογισμό της υπαρξής μας. Μοιάζουμε με ανθρώπους με μια παγιωμένη ιδέα που δεν μπορούν συνεχώς να προσπαθούν να συγκαλύψουν ένα φανταστικό στίγμα. Έτσι, είμαστε ενθουσιωδώς υπέρ κάθε νέας δυνατότητας που, επειδή είναι καινούργια, δείχνει ότι μπορεί να κάνει θαύματα. Καταγοητευόμαστε από κάθε καινούργια εθνικότητα με τον ίδιο τρόπο που μια εύσωμη κυρία είναι ευχαριστημένη με κάθε καινούργιο φόρεμα που υπόσχεται να τις δώσει την επιθυμητή

περιφέρεια μέσης. Το καινούργιο φόρεμα, όμως, της αρέσει μόνο για όσο καιρό πιστεύει στις θαυματουργές του ικανότητες, και θα το πετάξει μόλις ανακαλύψει ότι δεν αλλάζει το παράστημά της – ούτε άλλωστε και την κοινωνική της θέση.

Μπορεί κανείς να εκπλαγεί που η προφανής έλλειψη χρησιμότητας όλων των αλλόκοτων μεταμορφώσεων μας δεν έχει σταθεί ικανή να μας αποθαρρύνει. Αν είναι αλήθεια ότι οι άνθρωποι σπανίως διδάσκονται από την ιστορία, είναι επίσης αλήθεια ότι ίσως διδαχθούν από την προσωπική εμπειρία η οποία, όπως στη δική μας περίπτωση, επαναλαμβάνονται ξανά και ξανά. Προτού όμως ριζέτε τον πρώτο λίθο εναντίον μας, θυμηθείτε ότι το να είναι κανείς Εβραίος δεν προσφέρει κανένα νομικό στάτους σε αυτό τον κόσμο. Αν αρχίσουμε να λέμε την αλήθεια, ότι δηλαδή δεν είμαστε τίποτα άλλο παρά Εβραίοι, αυτό θα σήμαινε ότι εκθέτουμε τους εαυτούς μας στη μοίρα των ανθρώπινων όντων τα οποία, απροστάτευτα από κάποιον συγκεκριμένο νόμο, δεν είναι τίποτα άλλο παρά ανθρώπινα όντα. Δύσκολα μπορώ να φανταστώ μια συμπεριφορά περισσότερο επικίνδυνη, δεδομένου ότι στην πραγματικότητα ζούμε σε έναν κόσμο στον οποίο τα ανθρώπινα όντα ως τέτοια έχουν πάψει να υφίστανται εδώ και καιρό· απ' τη στιγμή που η κοινωνία έχει ανακαλύψει τις διακρίσεις ως το

μεγάλο κοινωνικό όπλο με το οποίο μπορεί κανείς να σκοτώσει τους ανθρώπους δίχως αιματοχυσίες· απ' τη στιγμή που τα διαβατήρια και τα πιστοποιητικά γέννησης, και μερικές φορές ακόμα και οι αποδείξεις φόρου εισοδήματος δεν είναι πλέον επίσημα χαρτιά αλλά ζητήματα κοινωνικών διακρίσεων. Είναι αλήθεια ότι οι περισσότεροι από εμάς εξαριτόμαστε εξολοκλήρου από τα κοινωνικά κριτήρια· χάνουμε την αυτοπεποίθησή μας αν η κοινωνία δεν μας επιδοκιμάζει· είμαστε έτοιμοι –και πάντοτε ήμασταν– να πληρώσουμε οποιοδήποτε τίμημα προκειμένου να γίνουμε αποδεκτοί από την κοινωνία. Είναι όμως εξίσου αλήθεια ότι οι λιγιστοί ανάμεσά μας που προσπάθησαν να πορευτούν δίχως όλα αυτά τα κόλπα και τα τεχνάσματα της προσαρμογής και της αφομοίωσης, πλήρωσαν ένα πολύ υψηλότερο τίμημα από ό,τι θα μπορούσαν να αντέξουν: διακινδύνευσαν τις λιγιστές ευκαιρίες που ακόμα και οι παράνομοι έχουν σε έναν χαώδη κόσμο.

Η στάση αυτών των λίγων τους οποίους, ακολουθώντας τον Μπερνάρ Λαζάρ, μπορούμε να τους ονομάσουμε «συνειδητούς παρίες», μπορεί τόσο λίγο να εξηγηθεί από τα πρόσφατα γεγονότα όσο και η στάση του κ. Cohn που προσπαθεί να αναρριχηθεί με κάθε τρόπο. Αμφότεροι είναι παιδιά του 19ου αιώνα ο οποίος, μη γνωρίζοντας από νομικούς ή πολιτικούς παράνομους,

ήξερε μόνο πολύ καλά από κοινωνικούς παρίες και από το αντίστροφό τους, τους κοινωνικούς νεόπλουτους. Η σύγχρονη εβραϊκή ιστορία, έχοντας ξεινήσει με τους αριστοκράτες Εβραίους και συνεχίζοντας με τους Εβραίους εκατομμυριούχους και φιλόανθρωπους, έχει την τάση να ξεχνάει το άλλο νήμα της εβραϊκής παράδοσης – την παράδοση του Χάινε, της Rahel Varnhagen, του Sholom Aleichem, του Μπερνάρ Λαζάρ, του Φραντς Κάφκα ή ακόμα και του Τσάρλι Τσάπλιν. Είναι η παράδοση μιας μειοψηφίας εβραίων που δεν θέλησαν να γίνουν αναρριχόμενοι, που προτίμησαν τη θέση του «συνειδητού παρία». Όλες οι διατυμπανιζόμενες εβραϊκές αρετές – η «εβραϊκή καρδιά», η ανθρωπιά, το χιούμορ, η ανιδιοτελής ευφυΐα- είναι αρετές των παριών. Όλα τα εβραϊκά μειονεκτήματα – η έλλειψη αβρότητας, η πολιτική βλακεία, τα κόμπλεξ κατωτερότητας και η φιλοχρηματία- είναι χαρακτηριστικά των αναρριχόμενων. Πάντοτε υπήρχαν Εβραίοι που δεν θεωρούσαν ότι άξιζε τον κόπο να αλλάξουν την ανθρωπίνη συμπεριφορά τους και τη φυσική τους οξυδέρκεια στον πραγματικό κόσμο για χάρη της στενότητας του πνεύματος της κάστας ή την ουσιαστική ανυπαρξία των οικονομικών συναλλαγών.

Η ιστορία έχει επιβάλει την κατάσταση του παράνομου και στους δυο, και στους παρίες και στους νεόπλουτους,

με τον ίδιο τρόπο. Οι τελευταίοι δεν έχουν αποδεχτεί ακόμα τη σπουδαία σοφία του Μπαλζακιού: «On ne parvient pas deux fois» [Δεν τα καταφέρνει κανείς δυο φορές]: έτσι, δεν κατανοούν τα άγρια όνειρα των πρώτων και αισθάνονταν ταπεινωμένοι επειδή μοιράζονται μαζί τους κοινή μοίρα. Οι λίγοι αυτοί πρόσφυγες που επιμένουν να λένε την αλήθεια, ακόμα και σε βαθμό «απρέπειας», κερδίζουν ως αντάλλαγμα για το ότι δεν είναι δημοφιλείς ένα ανεκτίμητο πλεονέκτημα: η ιστορία δεν είναι πλέον γι' αυτούς ένα κλειστό βιβλίο και η πολιτική δεν είναι το προνόμιο των μη Εβραίων. Ξέρουν ότι την παρανομία του εβραϊκού λαού στην Ευρώπη ακολούθησε η παρανομία των περισσότερων ευρωπαϊκών εθνών. Οι πρόσφυγες που αναγκαστικά μετακινούνται από χώρα σε χώρα αντιπροσωπεύουν την πρωτοπορία του λαού τους – αν κρατήσουν την ταυτότητά τους. Για πρώτη φορά η εβραϊκή ιστορία δεν είναι διαχωρισμένη από την ιστορία όλων των άλλων εθνών, αλλά συνδεδεμένη με αυτήν. Η αμοιβαία αναγνώριση κι ο σεβασμός των ευρωπαϊκών λαών έγινε κομμάτια όταν, και επειδή, επέτρεψε να αποκλειστούν και να διωχθούν τα πιο αδύναμα μέλη της.

ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΗΣ ΧΑΝΑ ΑΡΕΝΤ
Εμείς οι πρόσφυγες
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΨΗΦΙΑΚΑ
ΣΤΟΝ ΕΝΔΥΜΙΩΝΑ
ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΥΣ
ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΑΝΗΜΕΡΑ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ
ΤΟ 2016

